2026–10–20

Regeringskansliet
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Enheten för jordbruk och livsmedelsföretagande

Diarienummer LI2026/00742

Remissyttrande avseende förslag om ändring i plan- och bygglagen enligt Konkurrensverkets förslag från rapport 2026:4

Pensionärernas riksorganisation, PRO, är en av Sveriges största pensionärsorganisationer med cirka 250 000 medlemmar. Vi har av Landsbygds- och infrastrukturdepartementet beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på förslag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900) enligt Konkurrensverkets förslag från rapport 2026:4. PRO tackar för möjligheten att yttra sig över remissen.

Inledande synpunkter

PRO välkomnar inriktningen i Konkurrensverkets rapport om att förbättra förutsättningarna för etablering av dagligvarubutiker. En väl fungerande konkurrens på dagligvarumarknaden är en viktig del i arbetet med att hålla nere matpriserna, vilket är särskilt angeläget för pensionärer med begränsade ekonomiska marginaler. PRO har bedrivit egna matprisundersökningar sedan 1991 och vi genomförde i april 2026 vår senaste undersökning, med besök i 736 butiker i hela landet.

Vi *tillstyrker* förslaget om ett tillägg i plan- och bygglagen om att kommunens översiktsplan ska redovisa hur kommunen avser att tillgodose intresset av en effektiv konkurrens, särskilt inom dagligvaruhandeln. PRO vill samtidigt lyfta fram fyra kompletterande synpunkter.

Åtgärden riskerar att bli verkningslös utan uppföljning

Konkurrensverket konstaterar själv att en näraliggande bestämmelse om effektiv konkurrens infördes i plan- och bygglagen redan 2008 och att Boverkets utvärdering visade att den i praktiken inte fått någon effekt på kommunernas planering. Mot den bakgrunden riskerar även det nu föreslagna redovisningskravet att bli en formalitet utan verklig påverkan, om det inte förenas med tydligare uppföljning, vägledning och konsekvenser för kommuner som inte lever upp till kravet.

PRO föreslår att regeringen ger i uppdrag åt lämplig myndighet att följa upp effekterna av den föreslagna lagändringen efter några år, och att resultatet redovisas offentligt.

Bristen på konkurrens skapar stora prisskillnader som drabbar äldre

PRO:s prisundersökning 2026 visar att skillnaden mellan den dyraste och den billigaste butiken i landet var 29 procent för en identisk matkasse, och mellan den dyraste och billigaste butikskedjan 20 procent. Undersökningen visar också att mindre butiker i genomsnitt har cirka 8 procent högre priser än stora stormarknader – en skillnad som är särskilt relevant eftersom äldre, enligt PRO:s erfarenhet, ofta handlar nära hemmet i just den typen av mindre butiker och sällan har möjlighet att resa till den billigaste stormarknaden.

Detta bekräftar Konkurrensverkets slutsats om att bristande konkurrens och en ojämn spridning av lågprisaktörer får direkt genomslag i hushållens kostnader, och stärker PRO:s ståndpunkt att förslaget om ökad konkurrens genom bättre kommunal planering bör genomföras.

Effekten av etablering av lågprisbutiker för övriga butiker på en ort

PRO vill framhålla att etableringen av en lågprisbutik på en ort inte bara innebär ett större utbud och valmöjligheter för konsumenter på orten. Det finns dessutom starka skäl att anta en prispress nedåt på övriga butiker på orter. Härigenom kan konsumenter på orter dra nytta av en etablering av en lågprisbutik även om de inte själva handlar i den nya butiken. Denna effekt är viktig att notera för PRO, då även en butik som etableras i ett läge där äldre konsumenter kan ha svårt att nå den (till exempel då butiksbesök kräver egen bil) kan ha en gynnsam effekt för pensionärer som handlar i butiker som till följd av konkurrens sänker sina priser.

Tillgänglighet och service för äldre måste vägas in – inte bara pris

I samband med prisundersökningen kartlägger PRO varje år hur "pensionärsvänliga" de besökta butikerna är, utifrån kriterier som sittplatser, kundtoalett, kontanthantering, pensionärsrabatt och tydlig prismärkning. Endast 23 procent av de 736 undersökta butikerna klarade PRO:s krav för att klassas som pensionärsvänliga år 2026.

Detta visar att lågt pris och god tillgänglighet för äldre inte alltid går hand i hand, och att en reform som ensidigt premierar priskonkurrens riskerar att missgynna den service äldre konsumenter är beroende av. PRO föreslår att det förtydligas i förarbetena eller i Konkurrensverkets vägledning till kommunerna att bedömningen av "effektiv konkurrens" inom dagligvaruhandeln även bör omfatta fysisk tillgänglighet och service för äldre och personer med funktionsnedsättning – inte enbart prisnivå och utbud.

Möjligheten att nyttja kollektivtrafik och cykel för att ta sig till nya butiker är av stor vikt, inte minst av klimatskäl.

Bristande dagligvaruservice i glesbygd kräver andra lösningar

PRO:s undersökning visar betydande geografiska prisskillnader – matkassen kostade i snitt 1 086 kronor i Skåne mot 1 153 kronor i Jämtlands län, en skillnad på cirka 6 procent mellan billigaste och dyraste region.

PRO vill understryka att åtgärder för att stärka konkurrensen i tätorter inte får tas som intäkt för att frågan om dagligvaruförsörjning på landsbygden är löst, där grundproblemet ofta är för få butiker snarare än för lite konkurrens mellan flera.

Pensionärsorganisationernas kunskap bör tas tillvara i den kommunala dialogen

PRO föreslår att Konkurrensverkets vägledning till kommunerna kompletteras med en rekommendation om att kommunerna, i den medborgardialog som förordas i rapporten, aktivt involverar kommunala pensionärsråd och pensionärsorganisationer när dagligvaruhandelns lokalisering och tillgänglighet diskuteras.

PRO:s egen prisundersökning, som genomförts av medlemmar i hela landet i över 35 år, visar att organisationen redan i dag besitter ett unikt och heltäckande kunskapsunderlag om lokala pris- och servicenivåer som kommunerna bör efterfråga och använda.

Stockholm, dag som ovan,

Åsa Lindestam
Ordförande Pensionärernas riksorganisation